

Наталія Валеріївна ПАВЛОВА,
*доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАСТОСУВАННЯ ПОНЯТЬ «СЛІДИ» ТА «СЛІДОВА КАРТИНА» УКРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ХАРАКТЕРИСТИЦІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ШЛЯХОМ ШАХРАЙСТВА

Аналіз криміналістичної літератури свідчить, що часто вчені використовують терміни, які в подальшому викликають шквал критики з боку опонентів. В контексті сказаного звернемо увагу, що застосування терміну «слідова картина» по-різному оцінюється науковцями-криміналістами. Немає однаковості в думках і щодо терміну «сліди злочину».

Так, О. Завадський вважає, що не можна в рамках криміналістичної характеристики використовувати термін «сліди злочину», пояснюючи це тим, що поняття окремих частин не може замінити поняття цілого. На його думку доцільно використовувати термін «слідова картина», що містить типовий опис слідів та їх джерел й обставин події. Вона хоча і є менш конкретна в деталях, але більш змістовна як ідеальна модель і дозволяє виділити окреме на підставі загального [1, с. 298]. На думку В. Коновалової, обставини розслідування злочинів, які вчинено в умовах неочевидності, переконують у тому, що не спосіб, який відсутній на період виявлення того чи іншого злочину, а саме комплекс слідів або навіть один слід є основою розслідування. Водночас, слідова картина злочину являє собою комплекс слідів, які відображають картину події злочину та поведінку суб'єкта на місці злочину й дозволяють висунути найбільш обґрунтовані версії щодо його вчинення [2, с. 26]. А вже М. Салтевський взагалі визначає «слідову картину» як абстрактну модель слідів злочину, що відображаються в матеріальному середовищі внаслідок його вчинення. Як елемент криміналістичної характеристики, вона включає збірний опис матеріальних та ідеальних відображень ознак злочину [3, с. 150]. На комплексному значенні матеріальних та ідеальних відображень ознак злочину на момент його вчинення наголошує й А. Шеремет, який вважає слідову картину поняттям збірним [4, с. 344].

Діаметрально протилежної точки зору дотримується О. Дикунов, який підкреслює, що на практиці системно-комплексний аналіз слідової картини, в переважній більшості випадків, підміняється дослідженням окремих слідів, предметів і обставин справи в тій послідовності, в якій вони потрапляють у поле зору слідчого. В умовах виконання першочергових слідчих дій і вирішення завдання збирання первинних даних часто взагалі не ставиться завдання комплексного дослідження слідової картини, з чим погодитися

складно, оскільки подія сприймається у повному обсязі лише за умов дослідження комплексу слідів, що залишені злочинцем, а не окремого сліду. Виходячи із місця розташування, зовнішнього стану та характеру локалізації окремих слідів, можна зробити висновок про їх зв'язок між собою та відношення до події кримінального правопорушення в цілому.

У цьому розрізі А. Болонь звертає увагу, що у структурному плані «слідова картина» містить у собі дві семантичні складові: «слід», під яким лінгвістично розуміється чотири значення: відбиток, відтиск чого-небудь на землі чи іншій поверхні; залишок або ознака чого-небудь; наслідок чого-небудь, та «картина», під якою розуміють те, що можна бачити, уявляти собі в конкретних образах. Тобто, за сутністю «слідова картина» – це єдність джерела та інформації, що відображається ним [5, с. 117].

З цього виходить, що словосполучення «слідова картина», «комплекс слідів злочину», «сукупність слідів злочину», «сліди злочину» є синонімічними, і під час розгляду криміналістичної характеристики злочину допустимо вживати будь-який із зазначених термінів. Натомість, у криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень, вчинених шляхом шахрайства, більш вдалим вважаємо все ж таки термін «слідова картина», що аргументовано визнаний більшістю науковців.

Перелік використаних джерел

1. Завадський О. М. Слідова картина як структурний елемент криміналістичної характеристики розбійних нападів, учинених організованою групою. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 24. С. 297-304.
2. Коновалова В. О. Вбивство: мистецтво розслідування: монографія. Київ: Факт, 2001.
3. Салтевський М. В. Навчально-довідковий посібник з криміналістики. Київ: ВПОЛ, 1994. 180 с.
4. Шеремет А. П. Криміналістика: навч. посібник. Чернівці: Наші книги, 2008. 440 с.
5. Балонь А. Б. Типова «слідові картина» злочинів, вчинених з використанням службовою особою своїх службових повноважень та їїзначення для їх розслідування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2014. № 11, т. 2. С. 117-120.